

JAARVERSLAG 2024

Rekenkamercommissie Waterschap Zuiderzeeland

Inhoudsopgave

Voorwoord voorzitter	3
1. Inleiding.....	4
2. Afgeronde onderzoeken in 2024	5
3. Lopende onderzoeken in 2024	6
4. Samenstelling Rekenkamercommissie en Rekenkamer	8
5. Kosten in 2024	9
Bijlagen.....	10
Bijlage 1. Taak RKC en doel onderzoeken.....	10
Bijlage 2. Publicaties van de Rekenkamercommissie sinds 2009	11

Voorwoord voorzitter

Geachte leden van het AB,

Ik schrijf dit voorwoord als voorzitter van de Rekenkamer en we blikken terug op het werk van de Rekenkamercommissie in 2024. Deze zin geeft een mooie samenvatting wat er afgelopen jaar gebeurd is.

Sinds 1 januari hebben de waterschappen Zuiderzeeland en Vallei & Veluwe een personele unie voor de Rekenkamer. In praktijk een gezamenlijke Rekenkamer die onderzoeken uitvoert voor elke van de waterschappen en daarnaast ook gezamenlijke onderzoeken uit voert.

Afgelopen jaar is er door de Algemene Besturen van beide waterschappen veel energie gestoken om te komen tot deze gezamenlijke Rekenkamer. De wijze waarop wij als (voormalig) Rekenkamercommissie hierbij betrokken zijn geweest hebben wij gewaardeerd. We hebben meerdere malen gesproken met de commissie die uit uw midden dit proces trok en hebben onze suggesties en reflecties mee kunnen geven.

Rekenkameronderzoek kent een relatief lange doorlooptijd. Afgelopen jaar hebben veel potjes op het vuur geprutteld en in 2025 zullen wij een aantal van deze onderzoeken aan u kunnen aanbieden. Nog specifiek gericht op Zuiderzeeland. Tegelijk zal in 2025 worden gestart met onderzoeken voor Vallei & Veluwe en gezamenlijke onderzoeken voor beide waterschappen.

Met het vertrek van de interne leden per 1 januari 2025 zullen wij op zoek moeten met elkaar naar nieuwe wijze van (informele) afstemming met het AB. Met de ervaring van afgelopen jaren heb ik daar alle vertrouwen in.

Ik wil u namens de Rekenkamercommissie bedanken voor het vertrouwen en de samenwerking van afgelopen jaar en heb er als voorzitter van de Rekenkamer alle vertrouwen in dat we deze samenwerking ook in 2025 zullen voort zetten.

Namens de rekenkamercommissie,

Joost van de Beek

Voorzitter

1. Inleiding

In dit jaarverslag informeert de Rekenkamercommissie (RKC) over wat er in 2024 is bereikt, wat de RKC daarvoor heeft gedaan en wat dit heeft gekost. Hiermee legt de RKC verantwoording af aan het Algemeen Bestuur (AB) van Waterschap Zuiderzeeland.

Het jaar 2024 was voor de RKC het laatste jaar met interne Rekenkamerleden. Met de *wet versterking decentrale rekenkamer* werden provincies, waterschappen en gemeenten verplicht tot het instellen van een onafhankelijke rekenkamer. In navolging van de wet, mag een lid van de Rekenkamer geen lid zijn van het dagelijks of algemeen bestuur van het betreffende waterschap. De wet is per 1 januari 2024 van kracht gegaan en kende een overgangstermijn van één jaar.

Op 23 april 2024 heeft het AB de onafhankelijke rekenkamer ingesteld. Via een samenwerkingsovereenkomst werkt de rekenkamer van Waterschap Zuiderzeeland samen met de rekenkamer van Waterschap Vallei en Veluwe. De samenwerking is in de vorm van een personele unie, dit betekent dat dezelfde rekenkamerleden voor twee waterschappen werken. Eind 2024 zijn de leden voor de onafhankelijke Rekenkamer benoemd.

Naast de implementatie van de wet, heeft de RKC in 2024 het onderzoek naar de Watertoets afgerond en is de RKC verder gegaan met het onderzoek naar het Actieplan Bodem en Water en gestart met het onderzoek naar bodemdaling en het DoeMee onderzoek naar de energiebesparingsplicht.

2. Afgeronde onderzoeken in 2024

In 2024 is het onderzoek naar de Watertoets afgerond. In dit onderzoek is gekeken naar hoe doeltreffend de inzet van de (digitale) watertoets de afgelopen drie jaar geweest is om de belangen van Zuiderzeeland te waarborgen in ruimtelijke plannen. Hierbij is gekeken naar de keten van beleid, naar watertoets, naar ruimtelijk plan. Zie onderstaande afbeelding.

Op basis van een documentenonderzoek naar 100 watertoetsen en een onderzoek naar vijf casussen is antwoord gegeven op deze vraag. Vanuit de conclusies van het onderzoek zijn de volgende twee aanbevelingen voor het AB van Waterschap Zuiderzeeland geformuleerd:

1. Actualiseer op korte termijn het beleid waarop de watertoets is gebaseerd.
2. Biedt ruimte voor ambtelijke inzet voor monitoring van de outcome van de watertoets.

Het onderzoek stond op 28 november 2024 ter kennisname op de agenda van het Algemeen Bestuur. De behandeling van het onderzoek in de AB-vergadering vindt plaats in 2025.

3. Lopende onderzoeken

Naast het onderzoek naar de Watertoets, was de RKC in 2024 bezig met drie andere onderzoeken. Dit zijn het onderzoek naar het Actieplan Bodem en Water, het onderzoek naar bodemdaling en het DoeMee onderzoek vanuit de Nederlandse Vereniging van Rekenkamers & Rekenkamercommissies (NVRR) over de energiebesparingsplicht.

1. Actieplan Bodem en Water / Deltaplan Agrarisch Waterbeheer

Sinds eind 2000 is binnen de Europese Unie (EU) de Kaderrichtlijn Water van kracht. Deze richtlijn verplicht alle EU-lidstaten, dus ook Nederland, om het oppervlakte- en grondwater binnen de landsgrenzen te beschermen. In Nederland vervullen waterschappen een sleutelrol bij de realisatie van de doelen uit de Kaderrichtlijn Water. Samenwerking met de agrarische sector is daarbij in veel regio's essentieel, want veeteelt en akkerbouw vormen belangrijke bronnen van water- en bodemverontreiniging.

Tegen deze achtergrond ontstond in 2013 het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer: een initiatief dat LTO Nederland op uitnodiging van de rijksoverheid in gang zette. Waterschap Zuiderzeeland geeft sinds 2014 samen met de provincie Flevoland en LTO Noord invulling aan het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer door middel van het Actieplan Bodem en Water. Dit actieplan bestaat uit diverse projecten. De projecten zijn hoofdzakelijk bedoeld voor de akkerbouwsector, want in Flevoland wordt het grootste deel van de agrarische bodem gebruikt voor de teelt van gewassen.

Waterschap Zuiderzeeland heeft in 2020 besloten het Actieplan Bodem en Water voort te zetten tot en met 2027. Het is op dit moment nog te vroeg om te evalueren in hoeverre het Actieplan heeft geleid tot de beoogde verbetering van de water- en bodemkwaliteit in Flevoland. Wel is het een goed moment om te bekijken hoe andere waterschappen soortgelijke programma's hebben ingevuld en om daarvan te leren.

Daarom hebben wij als RKC het onderzoeksbureau Agrimaco de opdracht gegeven om een benchmarkonderzoek uit te voeren. In het benchmarkonderzoek is gekeken hoe Waterschap Zuiderzeeland en drie andere waterschappen regionaal uitvoering geven aan het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer. Nagegaan is welke resultaten de vier waterschappen boeken en welke kosten zij daarvoor maken. Het onderzoek omvat zowel een kwalitatieve als kwantitatieve vergelijking van de programma's en de bijbehorende projecten.

De onderzoeksduur wijkt af van de oorspronkelijke planning. Dit komt omdat er een extra inspanning is verricht om de kern uit het onderzoek te halen en het rapport leesbaar te maken.

Start onderzoek	Q4 2022
Verwachting onderzoek naar het AB	Q2 2025
Onderzoeksbureau	Agrimaco

2. Bodemdaling

Provincie Flevoland en waterschap Zuiderzeeland hebben een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor het creëren, onderhouden en aanpassen van randvoorwaarden waarbinnen de functies wonen, werken, landbouw en natuur zo optimaal mogelijk kunnen bestaan. Een goed functionerende waterhuishouding en een goede bodemgesteldheid zijn essentiële onderdelen van die randvoorwaarden. Eén van de factoren die

bodemgesteldheid en de waterhuishouding in de loop van de tijd veranderen, en waar beide overheden rekening mee moeten en willen houden, is de bodemdaling in het beheergebied. Bodemdaling is relevant voor actuele beleidsopgaven van de provincie zoals de stedelijke gebiedsontwikkeling en klimaatadaptatie.

De bodem van Flevoland is sinds de drooglegging in de vorige eeuw aanzienlijk gedaald, met sommige gebieden waar de bodemdaling meer dan een meter bedraagt. Deze daling heeft verstrekkende gevolgen voor de waterhuishouding en beïnvloedt de taakuitvoering van het waterschap. Met name in het landbouwgebied ten zuidwesten van Emmeloord leidt de voortgaande bodemdaling tot hogere grondwaterstanden en een verhoogd risico op inundatie. Om deze problemen te adresseren, zijn er diverse technische maatregelen geïnitieerd, zoals het plaatsen van voortstuwers en pompinstallaties. Echter, deze maatregelen zijn kostbaar en hun effectiviteit neemt in de loop der tijd af, vooral gezien de toegenomen uitdagingen door klimaatverandering.

De doelstelling van dit onderzoek is om de bestuurlijke samenwerking tussen de provincie Flevoland, waterschap Zuiderzeeland, Rijksvastgoedbedrijf en andere betrokken partijen bij de aanpak van bodemdaling in kaart te brengen, te evalueren en aanbevelingen te doen voor het optimaliseren van deze bestuurlijke samenwerking. De focus ligt op het identificeren van de manieren waarop de samenwerking efficiënter en doelmatiger kan worden ingezet om de uitdagingen van bodemdaling beter aan te pakken. Daarbij moet het belang van de verschillende bodemdalingsgebieden centraal staan.

Start onderzoek	Q4 2024
Verwachting onderzoek naar het AB	Q4 2025
Onderzoeksbureau	GovernEUR

3. DoeMee onderzoek energiebesparingsplicht

De plicht om energie te besparen is al sinds 1993 van kracht (destijds vastgelegd in de Wet milieubeheer). Bedrijven en instellingen die jaarlijks meer dan 50.000 kWh stroom of 25.000 m³ aardgas gebruiken², zijn sinds 2008 verplicht energiebesparende maatregelen te nemen (de energiebesparingsplicht). Het gaat hierbij specifiek om investeringen die bedrijven binnen vijf jaar kunnen terugverdienen. Per 1 juli 2023 voeren de omgevingsdiensten het toezicht uit in opdracht van het bevoegd gezag (gemeenten en provincies).

Waterschappen vallen onder deze wettelijke verplichting, omdat waterschappen een hoog energieverbruik hebben vanwege hun rioolwaterzuiveringsinstallaties en gemalen. Daarnaast beheren waterschappen kantoren, onderhoudsbedrijven en installaties. Waterschappen verschillen van de meeste andere bedrijven en instellingen die onder de energiebesparingsplicht vallen, omdat ze meerdere objecten beheren.

In het onderzoek worden 12 van de in totaal 21 waterschappen bevraagd. De uitkomsten van het DoeMee-onderzoek bieden inzicht in de voortgang en de eventuele knelpunten van deze plichten voor de waterschappen. Ook biedt het onderzoek inzicht in de wijze waarop toezicht en handhaving voor de plichten wordt ervaren door de waterschappen.

Start onderzoek	Q3 2024
Verwachting onderzoek naar het AB	Q2 2025
Onderzoeksbureau	Ecorys

4. Samenstelling Rekenkamercommissie en Rekenkamer

In 2024 bestond de Rekenkamercommissie uit onderstaande vijf leden.

Leden RKC		Datum benoeming	Datum herbenoeming	Einde zittingsduur
J. van de Beek	Extern lid	28 september 2021		28 september 2025
M.F.J. Bakker	Extern lid	3 juli 2018	7 juni 2022	7 juni 2026
M. Caniels	Extern lid	7 juni 2022		7 juni 2026
J.J. Ottens*	Intern lid	29 mei 2018	7 juni 2022	31 december 2024*
I. Van Schie-Rameijer*	Intern lid	9 mei 2023		31 december 2024*
Ambtelijk secretaris: A.M. van Wezel				

* In navolging van de wet versterking decentrale rekenkamers is de Rekenkamercommissie van Waterschap Zuiderzeeland vóór 1 januari 2025 omgevormd worden tot een externe Rekenkamer. Dit betekent dat de zittingsduur voor de interne RKC-leden is geëindigd.

Op 23 april 2024 heeft het AB besloten een onafhankelijke Rekenkamer in te stellen. Vanuit een personele unie werkt de Rekenkamer van Waterschap Zuiderzeeland samen met de Rekenkamer van Waterschap Vallei en Veluwe. Dit betekent dat beiden Rekenkamers dezelfde Rekenkamerleden hebben benoemd. Hiertoe is een gezamenlijke selectiecommissie en een adviescommissie ingesteld. In de AB-vergadering van 28-11-2024 zijn onderstaande vijf leden benoemd tot lid van de Rekenkamer.

Leden RKC		Datum benoeming	Datum herbenoeming	Einde zittingsduur
J. van de Beek	Extern lid	1 januari 2025		1 januari 2031
M.F.J. Bakker	Extern lid	1 januari 2025		1 januari 2031
M. Caniels	Extern lid	1 januari 2025		1 januari 2031
F. Lindenaar	Extern lid	1 januari 2025		1 januari 2031
I. Stins	Extern lid	1 januari 2025		1 januari 2031
Onafhankelijk secretaris: Judith Calmeijer Meijburg (per juni 2025)				

5. Kosten in 2024

In 2024 begon de RKC met een budget van €42.500. Met het AB-besluit uit de vergadering van 26-03-2024 heeft de RKC een aanvullend budget van €10.000 ontvangen voor de uitvoering van het Werkplan 2024.

Daarnaast stemde het AB op 23 april 2024 in met het initiatiefvoorstel vanuit de AB-werkgroep over de verordening en samenwerkingsovereenkomst voor de onafhankelijke Rekenkamer. Hiermee werd een extra bedrag van €40.000 ter beschikking gesteld. Voor de kosten van de onderzoeken, de kosten voor een onafhankelijke secretaris en de vergoedingen voor de vijf externe Rekenkamerleden.

Terugkijkend is in 2024 €51.232,- (Alle bedragen zijn inclusief BTW) aan onderzoek besteed. Dit bedrag is als volgt opgebouwd:

- €11.940 aan de oplegger en het onderzoek naar het *Actieplan Bodem en Water/Deltaplan Agrarisch Waterbeheer*. Met de eerdere betalingen in 2022 en 2023 is hiermee het volledige onderzoek betaald.
- €17.731 aan het onderzoek naar de *Watertoets*. Met de eerdere betaling in 2023 is hiermee het volledige onderzoek betaald.
- €20.957 aan het onderzoek naar *Bodemdaling*. Hiermee is zo'n 50% van het onderzoek betaald.
- €604 aan het DoeMee onderzoek van de NVRR naar de energiebesparingsplicht. Hiermee is het volledige onderzoek betaald.

In 2024 is voornamelijk budget overgehouden doordat de installatie van de onafhankelijke Rekenkamer eind 2024 heeft plaatsgevonden. Hierdoor startte de Rekenkamer geen nieuw onderzoek en waren er geen kosten voor een onafhankelijk secretaris. Daarnaast zijn er in 2024 geen studiekosten gemaakt en is de vergoeding voor commissieleden iets lager uitgevallen dan begroot. Het laatstgenoemde werd veroorzaakt doordat één vergadering via Microsoft Teams heeft plaatsgevonden en er een aantal vergaderingen was waarop een RKC-lid digitaal aansloot (geen reiskosten).

	Begroting	Realisatie	Verschil
Externe onderzoeken incl. eenmalig extra budget ABW/DAW en Watertoets (AB-besluit 26-3-2024)	€ 41.000	€51.232	- € 10.232
Contributie NVVR	€ 800	€839	-€ 39
Studiekosten	€ 700	€0	+ € 700
Vergoeding en reiskosten leden RKC	€ 10.000	€8.520	-€ 1.480
Gezamenlijke rekenkamer	€ 40.000	€6.700	+€ 33.300
Totaal	€92.500	€67.291	+€25.209

Tabel 1. Begroting en realisatie over het jaar 2024. Bedragen inclusief BTW.

Bijlagen

Bijlage 1. Taak RKC en doel onderzoeken

De taak van de RKC is het (laten) uitvoeren van onafhankelijk en deskundig onderzoek. Op basis van de conclusies en bevindingen van dit onderzoek, worden aanbevelingen gedaan aan het AB. De onderzoeken dienen inzicht te geven in de prestaties van het door het waterschap gevoerde bestuur. Hierbij gaat het om onderzoek over:

- *De doelmatigheid*: zijn de prestaties met een zo gering mogelijke inzet van middelen bereikt?
- *De doeltreffendheid*: zijn de beoogde maatschappelijke effecten van het beleid behaald?
- *De rechtmatigheid*: is de uitvoering in overeenstemming met de geldende wet- en regelgeving en besluiten van het AB?

Het doel van de onderzoeken van de RKC is het versterken van het lerend vermogen van Waterschap Zuiderzeeland, ter bevordering van de kaderstellende en controlerende rol van het AB. De RKC hanteert de volgende drie uitgangspunten bij haar onderzoek:

- *Zorgvuldigheid*: betrouwbaarheid en volledigheid bij de verzameling van feiten op basis van de onderzoeksvragen
- *Objectiviteit*: objectieve en gedegen analyse van de feiten
- *Transparante oordeelsvorming*: analyse van feiten aan de hand van een expliciet normenkader, conclusies op basis van deze analyse.

Een rekenkameronderzoek heeft een lange doorlooptijd. Dit heeft vaak niet zozeer te maken met het onderzoek zelf, maar vooral met de zorgvuldigheid die in acht wordt genomen als het gaat om het principe van hoor- en wederhoor en het betrekken van de organisatie en het bestuur. De RKC streeft ernaar om de doorlooptijd zo kort mogelijk te houden, maar kiest altijd kwaliteit en zorgvuldigheid boven snelheid. De RKC kan vanwege genoemde doorlooptijden meerdere onderzoeken tegelijk te doen.

Naast onderzoeken (zowel ex post als ex ante), kent de Rekenkamercommissie ook de rekenkamerbrief. Een rekenkamerbrief is meer op hoofdlijnen en beschrijvend in plaats onderzoekend en kent een veel kortere doorlooptijd. Voor actuele onderwerpen leent dit middel zich beter dan een onderzoek.

Bijlage 2. Publicaties van de Rekenkamercommissie sinds 2009

De Rekenkamercommissie van Waterschap Zuiderzeeland is in 2009 ingesteld. Deze bijlage bevat een overzicht van de onderzoeken die door de Rekenkamercommissie aan het Algemeen Bestuur zijn uitgereikt.

Jaar	RKC onderzoek
2024	Water een stem geven – de doeltreffendheid van de watertoets
2023	Interbestuurlijke samenwerking onder de nieuwe Omgevingswet
2022	Besluiten in onzekerheid Rekenkamerbrief stikstof Nieuwe Watervragers
2021	Leren van participatie – onderzoek naar publieksparticipatie
2020	Onderzoek naar de informatievoorziening over waterkwaliteit ten behoeve van de AV over de periode 2016 – 2019 Onderzoek naar de beschikbaarheid van informatie over de chemische waterkwaliteit in het beheergebied van ZZL Notitie Kaderrichtlijn Water (KRW): Bevoegdheden en verplichtingen van het waterschap rond de KRW
2019	Literatuurstudie Verbonden partijen Samenwerking tussen het Waterschap Zuiderzeeland en gebiedspartners Digitale Veiligheid Grip op Oosterwold
2018	Evaluatie RKC
2017	Vergunningverlening en handhaving Investeringsprojecten
2016	Doel en effectiviteit van duurzame oevers bij Waterschap Zuiderzeeland
2015	Naar meer grip op ICT
2014	Geen onderzoek i.v.m. herijking RKC.
2013	Begroten en Werkelijkheid Doelmatigheid en Doeltreffendheid Afdeling Ingenieursbureau 2009- 2012
2012	Profijt van Subsidiebeleid Risico's en Weerstandsvermogen
2010	Voortgang IBA-beleid in beeld